

ЕКОЛОГІЧНІ ОБМЕЖЕННЯ ТА ВИМОГИ ПРИ ВИБОРІ ЗЕМЕЛЬНОЇ ДІЛЯНКИ ДЛЯ РОЗМІЩЕННЯ ПОЛІГОНІВ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ (ТПВ)

ТКАЧУК Євгенія Олександрівна
студентка 4-го курсу ОС Бакалавр
спеціальності «Геодезія та землеустрій»

Науковий керівник
КОЛГАНОВА Ірина Григорівна
к.е.н., доцент кафедри землепорядного проектування
Національний університет
біоресурсів та природокористування України,
м. Київ Україна,
kolganova_i@nubip.edu.ua

Розміщення полігону твердих побутових відходів (ТПВ) є складним інженерно-екологічним завданням, яке вимагає ретельного аналізу та дотримання ряду екологічних обмежень і вимог. Вибір відповідної земельної ділянки для ТПВ є ключовим фактором, що впливає на збереження навколишнього середовища, запобігання забрудненню ґрунтів і водних ресурсів, а також забезпечення здоров'я населення.

До основних екологічних обмежень відноситься необхідність уникнення розміщення ТПВ поблизу житлових зон, шкіл, лікарень, а також інших об'єктів соціальної інфраструктури. Важливим критерієм є наявність природних бар'єрів, таких як лісові масиви чи водойми, що можуть запобігати поширенню забруднень. Земельна ділянка повинна бути розташована на певній відстані від джерел питної води та водойм, щоб уникнути ризику забруднення підземних та поверхневих вод.

Крім того, важливими є геологічно-гідрогеологічні умови території. Оптимальним варіантом є ділянки з ґрунтами, що мають хорошу здатність до самоочищення, мінімальну проникність і низький ризик затоплення. Рельєф місцевості також має значення: пологий або рівнинний рельєф сприяє кращому контролю за розповсюдженням відходів і зниженню ерозійних процесів.

Законодавство України встановлює чіткі нормативні вимоги щодо розміщення ТПВ, що включають не лише екологічні критерії, але й санітарно-гігієнічні норми. Ці вимоги передбачають проведення екологічних експертиз, оцінку потенційних впливів на довкілля та розробку заходів щодо мінімізації негативного впливу. Дотримання цих норм забезпечує безпеку експлуатації полігону та зменшує ризик виникнення екологічних аварій.

Відповідно до небезпеки впливу на людину й навколишнє середовище ТПВ поділяються на 4 класи: надзвичайно небезпечні (перший клас небезпеки); високонебезпечні (другий клас небезпеки); помірно-небезпечні (третій клас небезпеки); малонебезпечні (четвертий клас небезпеки).

Ділянка для розміщення полігонів ТПВ повинна обиратися за

територіальним принципом, відповідно до схеми санітарного очищення міста чи регіону і проекту районного планування або генеральному плану міста.

У залежності від особливостей розміщення полігонів ТПВ в рельєфі виконуються: комплекс інженерних, екологічних вишукувань і санітарно-гігієнічних досліджень середовища життєдіяльності людини, оцінка впливу на навколишнє середовище, розробка конструктивних і технологічних проектних рішень, обґрунтування заходів щодо зменшення або ліквідації негативного впливу на навколишнє середовище, включаючи середовище життєдіяльності людини, та розвитку небезпечних геологічних процесів і явищ, а також забезпечення експлуатаційної надійності полігонів ТПВ.

Відведення земельної ділянки під розміщення полігонів ТПВ, складання акта вибору та відведення здійснюються на підставі чинного законодавства і відповідних нормативних документів [1].

Полігони ТПВ розміщуються: на ділянках, де є можливість вжиття заходів і впровадження інженерних рішень, що виключають забруднення навколишнього природного середовища, розвиток небезпечних геологічних процесів чи інших негативних процесів і явищ; на землях сільськогосподарського призначення, непридатних для сільського господарства, погіршеної якості, не зайнятих зеленими насадженнями (особливо лісами 1-ї групи); на ділянках, прилеглих до міських територій, якщо вони не включені в житлову забудову відповідно до генерального плану розвитку міста на найближчі 25 років, а також під перспективну забудову; з урахуванням рози вітрів відносно житлової забудови, зон відпочинку й інших місць масового перебування населення за межами санітарно-захисної зони; за межами зон можливого впливу на водозабори, поверхневі води, заповідники, курорти тощо; на ділянках, що характеризуються природною захищеністю підземних вод від забруднення; за межами міст; на відстані, не менше: 15 км – від аеропортів та різного роду аеродромів; 3000 м – від межі курортного міста, відкритих водоймищ господарського призначення, об'єктів, які використовуються у культурно-оздоровчих цілях, заповідників, місць відпочинку перелітних птахів, морського узбережжя; 1000 м – від межі міст; 500 м – від житлової та громадської забудови (санітарно-захисна зона); 200 м – від сільськогосподарських угідь і від автомобільних та залізничних шляхів загальної мережі; 50 м – від межі лісу і лісопосадок, не призначених для використання в рекреаційних цілях.

Відстані від зазначених вище об'єктів можуть коригуватися за даними моделювання чи розрахунків впливу полігона ТПВ на навколишнє середовище, з обов'язковим погодженням з місцевими органами екологічного контролю та установами державної санітарно-епідеміологічної служби.

Розміщення полігонів ТПВ не допускається: на площах залягання корисних копалин і територіях з гірничими виробками без погодження з у небезпечних зонах відвалів породи різних шахт чи збагачувальних фабрик; у зонах активного карсту; у зонах розвитку тектонічних розломів, зсувів, селевих потоків, снігових лавин, підтоплення й інших небезпечних геологічних процесів, а також на територіях сезонного затоплення; у заболочених місцях; у

зонах поповнення і виходу на поверхню підземних вод; у водоохоронних зонах; у зонах санітарної охорони курортів; у зонах формування і використання мінеральних вод; на територіях зон I, II поясу санітарної охорони водозаборів питних і мінеральних вод; на землях, зайнятих чи призначених під зайняття лісами, лісопарками, іншими зеленими насадженнями, що виконують захисні функції і є місцями масового відпочинку населення;

Погодження місць розміщення об'єктів поводження з відходами (крім небезпечних відходів) належить до повноважень органів місцевого самоврядування відповідно до Закону України «Про відходи» [2].

З погляду екологічної ефективності полігони є тими об'єктами, які при виборі шляхів поводження з відходами варто розглядати в останню чергу. Ймовірні викиди з тіла полігона метану, який має потужний парниковий потенціал, призводять до загострення кліматичних змін, витіки фільтрату в результаті порушення герметичності гідроізоляції призводять до потрапляння у довкілля токсичних речовин, на полігонах існує ризик їхнього займання, що, з урахуванням морфологічного складу відходів, які на них накопичуються, може спричинити викиди до атмосфери низки небезпечних компонентів, що мають канцерогенний, мутагенний, ембріотоксичний, тератогенний та інші шкідливі впливи на організм [3].

Як потенційно позитивний вплив, який, однак, не компенсує у повній мірі потенційного негативного впливу, можна навести можливість використання території після рекультивації закритих полігонів – створення там осередків біорізноманіття, сонячних електростанцій тощо. Належним чином експлуатовані та рекультивовані полігони можуть використовуватись для проведення навчальних заходів, популяризації ідей «нуль відходів» [4].

Ретельне дотримання екологічних обмежень і вимог при виборі земельної ділянки для розміщення ТПВ є запорукою успішної експлуатації об'єкта та захисту довкілля. Оптимальний вибір території сприяє зниженню ризиків забруднення ґрунтів і водних ресурсів, забезпечує комфорт і безпеку для населення, а також відповідає вимогам сучасного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Державні будівельні норми. Полігони твердих побутових відходів. Основи проектування. ДБН В.2.4-2-2005;
2. Вимоги до розташування місць видалення твердих побутових відходів. URL: <https://consumer-cv.gov.ua/blog/2019/05/31/vymogy-roztashuvannya-mists-vydalennya-tverdykh-pobutovykh-vidhodiv/> (дата звернення 17.02.2025);
3. Проектування. Полігони твердих побутових відходів. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/DBN00069> (дата звернення 17.02.2025);
4. Полігони твердих побутових відходів. URL: https://city.zerowaste.org.ua/wiki/polihon_tverdykh_pobutovykh_vidkhodiv (дата звернення 17.02.2025).

УДК 528.4:355.422(1-81)

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
ФАКУЛЬТЕТ ЗЕМЛЕВПОРЯДКУВАННЯ**

**ЗБІРНИК ТЕЗ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ
КОНФЕРЕНЦІЇ**

«GEOPOINT»

6-7 березня 2025 року

**PROCEEDINGS OF INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL
CONFERENCE**

«GEOPOINT»

6-7 March 2025

Тези опубліковано в авторській редакції

*Автори матеріалів
НЕСУТЬ ПОВНУ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ*

За точність наведених фактів, цитат, власних імен та інших відомостей